

Seija Heinänen

Historiaa 80 vuoden ajalta

Tässä artikkelissa kotiteollisuusalan lehtien — Käsiteollisuus, Lastu ja Lanka, Kotiteollisuus ja Vår hemslöjd — historiaa on tutkittu pääosin lehden sisällöstä käsin, toisin sanoen sitä, mistä alan lehdet ovat kirjoittaneet ja millaisia malleja ne ovat julkaisseet 80 viime vuoden aikana.

Kotiteollisuus on liittynyt läheisesti jokapäiväiseen elämään ja sen tarpeisiin. Talonpoikauskoti on ollut se keskus, jonka ympärille käsityö keskittyi. Kodin tarpeiden tyydyttäminen on ollut kotiteollisuutta sanan varsinaisessa merkityksessä. Kätevyyden kehittyessä annettiin esineille ei ainoastaan käytännöllinen vaan myös kaunis muoto. Käsityöammatin harjoittaminen on koitunut kansantaiteen hyväksi, sillä ammatillinen valmius ja käsityöhön varattu riittävä aika nostivat tuotteiden tasoa. Käytösesineet tyydyttivät myös esteettisiä ja sosiaalisia tarpeita.

Merkittävä syysä suomalaiselle käsityölle oli menestyminen Pariisin maailmannäyttelyssä vuonna 1900. Viime vuosisadan vaihteessa alettiin kansallisuusaatteen innoittamana uskoa, että itsetuntoa voitiin kohottaa luomalla omintakeista kulttuuria. Materiaalin hankkija, tuotteen suunnittelija, valmistaja ja käyttäjä ei enää välttämättä ollut sama henkilö, vaan esineitä alettiin valmistaa myös mallipiirustusten mukaan.

Vuosisadan vaihteen lehdistöstä

Viime vuosisadan vaihteessa Suomessa ilmestyi 131 aikakauslehteä. Näistä noin 60 prosenttia julkaisi jokin järjestö. Aikakauslehtien määrä lisääntyi

erittäin nopeasti 1890-luvulla ja 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Taloudellisen ja koulutuksen kasvun myötä tulivat lehtien välttämättömät levikki- ja ilmoitusminimit täytekiksi. Myös kirjapainojen koneellistumisessa edistyi.

Kun aikaisemmin aikakauslehtiä oli julkaistu lähinnä valistusmielessä ikäänkuin ylhäältä alaspäin, ryhtyivät nyt erilaiset ihmisryhmät perustamaan itselleen lehtiä aatteidensa ja etujensa ajamiseksi tai harrastuspiirin kokoamiseksi. Vuosisadan vaihteessa olikin ammatillisilla ja aatteellisilla järjestöillä enemmän aikakauslehtiä kuin muilla julkaisijoilla.

Käsiteollisuus-lehden edeltäjästä

Eräs vanhimmista käsityöalan lehdistä on Alexandra Gripenbergin ja Elin Holmbergin vuosina 1894—1925 toimittama Koti ja Yhteiskunta -nimisen lehden liite Käsitöitä ja Pukuja, joka ilmestyi 12 kertaa vuodessa. Jo ensimmäisessä yleisessä käsityökokouksessa vuonna 1900 keskusteltiin seminaarinlehtori Yrjö Blomstedtin aloitteesta siitä, onko käsityöalaa ja käsityön opetusta varten perustettava oma äänenkannattaja. Käsiteollisuuskokouksen valiokunta piti lehteä tarpeellisenä ja ehdotti sen sisällöksi seura-

vaa: taideteollisuus, kasvatusopillinen käsityö ja piirustus poikia ja tyttöjä varten sekä miesten ja naisten ammattityö ja piirustus.

Käsityö- ja Piirustuslehden toteutuminen kuitenkin lykkääntyi, kunnes syksyllä 1901 Suomen Teollisuuslehden toimitus päätti aloittaa puusepille tarkoitetun lehden julkaisemisen. Syntyi ajatus näiden molempien lehtien yhdistämisestä. Seurauksena oli Kotitaide-lehden perustaminen vuonna 1902, Kotitaide-lehden oli tarkoitus ilmestyä kerran kuukaudessa vuoroin A- ja B-osastona. Arkkitehti Vilho Penttilän toimittamassa A-osastossa kirjoitettiin sisustustaiteesta ja taideteollisuudesta ja arkkitehti Yrjö Blomstedtin toimittama B-osasto suunnattiin taideteollisuus-, oppi-, kutoma- ja maanviljelyskoulujen sekä seminaarien ja kansanopistojen käsityön ja piirustuksen opetuksen avuksi. Kotitaide-lehden B-osasto ilmestyi kuitenkin vain vuonna 1902. A-osasto ilmestyi sisällöltään laajennettuna vuoteen 1918 saakka. Yrjö Blomstedtin toimittama Kotitaide-lehden lopettamiseen vaikutti ilmeisesti kotiteollisuusolojen järjestäytyttäminen sekä se, ettei Blomstedt onnistunut kokoamaan tarpeeksi avustajia, vaan säilytti lehden toimitustyön kokonaan itsellään.

KÄSITEOLLISUUS 1907—1931

Käsiteollisuus-lehden alkuvaiheista

Suomen Käsityöopettajain Liiton ensimmäisessä kokouksessa Kuopiossa vuonna 1906 keskusteltiin oman äänenkannattajan aikaansaamisesta. Oman osaston hankkiminen Kotitaide-lehdestä ei saanut kannatusta vaan Lauri Mäkisen ehdotuksesta päätettiin alkaa julkaista omaa äänenkannattajaa eli Käsiteollisuus-lehteä. Lehden päätoimittajaksi valittiin Sortavalan puu- ja rautasepän ammattikoulun johtaja Lauri Mäkinen ja hänen avustajikseen neuvoa-antavaan toimituskuntaan arkkitehti Armas Lindgren ja teollisuuspiirtäjä Ilona Jalava. Lehti käsitteli päätoimittajan mukaan "sitä tuotantoa, joka joko pelkäänsä käsityönä tai koneettakin apuna käyttäen suoritetaan huonekalujen, kudottujen ja ommeltujen laitteiden, talousesineiden, työkalujen ym. kodissa tarvittavien tavarain aikaansaamiseksi. Edelleen on lehden tarkoituksena avustaa neuvoilla niitä tuottajia, jotka lähinnä kodin piirissä valmistavat tarvikkeita myytäväksi. On siis pyryttävä auttamaan sekä oman kotitarpeen että kylille kysytyn tavaran valmistajia". Yrjö Blomstedtin ja Kotitaide-lehden

vastoinkäymiset huomioon ottaen Lauri Mäkinen asetti Käsiteollisuus-lehden toimittamisessa pääpyrkimyksensä innostaa kotiteollisuusalan ihmisiä ympäri Suomen lähettämään artikkeleita sekä työ- ja mallipiirustuksia lehteen.

Käsiteollisuus-lehden ensimmäinen näyttenumero ilmestyi tammikuussa 1907, vaikka useiden lehden artikkeleiden mukaan perustamisvuotena pidetään vuotta 1906. Käsiteollisuuden ensimmäistä vuosikertaa voidaan pitää näytteenä siitä, mihin pyrittiin. Lehdessä oli artikkeleiden lisäksi valokuvia ja mallipiirustuksia kotiteollisuustuotteista sekä omat palstansa lukijoiden kysymyksille, joihin toimitus vastasi sekä erilaisille kotiteollisuuteen liittyville ilmoituksille. Lisäksi lehdessä julkaistiin kirjoituskilpailuja ja esineiden suunnittelukilpailuja sekä pohdittiin mm. yleisiä kotiteollisuuskysymyksiä ja käsityön opetusta sekä suomenkielisten alan oppikirjojen suunnittelua.

Käsiteollisuus-lehdellä oli ensimmäisenä ilmestymisvuotenaan noin 750 tilaajaa. Koska vuonna 1909 oli tilaajia jo noin 2 300, päätettiin yleisön pyynnöstä laajentaa lehti kuusi kertaa vuodessa ilmestyneestä kymmenen kertaa vuodessa ilmestyväksi. Lehden sisältöä jouduttiin kuitenkin supistamaan 1900- ja 1910-luvun vaihteessa, koska useat lakot vaikeuttivat lehden toimittamista.

Lehden toimitus vetosi koko ilmestymisensä ajan lukijoihin uusien tilaajien saamiseksi. Asiamiehille luvattiin palkkioita ja matkoja. Lehti tuotti alkuvuosina tappiota eikä lehden toimittajille voitu maksaa palkkaa, vaan sitä tehtiin talkoovoimin. Päätoimittaja Lauri Mäkinen joutuikin lehden ilmestymisen alkuvuosina kirjoittamaan artikkeleita eri nimimerkeillä, koska lehti ei saanut toimituskunnan jäsenten lisäksi muilta alan asiantuntijoilta artikkeleita lehteen. Tilanne kuitenkin parani 1910-luvulla, kun Käsiteollisuus-lehti alkoi saada valtion apua sekä tuloja ilmoituksista ja mainoksista.

Vuonna 1913 Kansanvalistusseura julkaisi lehden tarkoitusta ja sisältöä koskevan kirjoituskilpailun. Viiden palkinnon saaneen kirjoitukset julkaistiin Käsiteollisuus-lehdessä. Yksi palkinnon saajista oli Antti Tapola, jonka mielestä lehdellä oli kaksi päätehtävää. Ensinnäkin kotiteollisuuden kehittäminen ja edistäminen talouselämän tur-

Syysepukuja

vaksi ja toiseksi kotiteollisuutemme luominen kansalliseksi ja taitteelliseksi. Hänen mielestään pitäisi lisäksi kirjoittaa kotiteollisuusalan järjestöistä sekä muiden maiden kotiteollisuudesta, opettajakunnan kasvattamisesta, opetusolojen kehittämisestä, lasten kotiteollisuusharrastuksista, kotiteollisuusalojen kannattavuudesta ja yleensäkin kätevyyden omiksi tarpeiksi kehittämistä.

Käsiteollisuus-lehteä toimitettiin aluksi Sortavalasta käsin ja se painettiin Viipurissa. Kesällä 1908 siirtyi toimitus Helsinkiin. Koska Suomen Käsityönopettajain Liitolla ei ollut varaa kustantaa lehteä kuin kaksi vuotta, päätoimittaja Lauri Mäkinen otti kustannettavakseen lehden vuoden 1909 alusta. Suomalaisen Työväen Liiton kirjapaino kustansi lehteä vuosina 1912–1913. Vuoden 1914 alusta Käsiteollisuus-lehti siirtyi Kansanvalistusseuran kustannettavaksi. Kansanvalistusseura kustansi lehteä vuoteen 1931 asti.

Lehden siirryttyä Kansanvalistusseuralle alkoi neljä vuotta kestänyt nousukausi. Toimituskuntaan kuului tuolloin päätoimittaja Lauri Mäkinen lisäksi taitelijat Edvard Elenius, joka vastasi lehden kodinsisustuspalstasta. Kirjailija Ester Hällström kirjoitti kansantaiteesta ja piirustuksenopettaja Hilka Finne vaatetuksesta. John Engelber-

gin kanssa Finne toimitti lasten osastoa. Engelbergin vastuualueeseen kuului myös yleisön kysymyksiin vastaaminen. Lehden kuvituksesta huolehti Sigrid Wikström (Siru Virva). Ompeluteknisistä asioista kirjoitti ompelunopettaja Eva Somersalo ja kudontaan liittyvistä asioista kudonnanopettaja Anna Henriksen. Puutyönopettaja Frans Jokelan vastuualueeseen kuului puu- ja metallialan ammattilaiset sekä ammattiopetus. Tilanomistaja Artturi Hiidenheimo kirjoitti maataloustyökaluista. Myös lukijoiden artikkeleita ja mallipiirustuksia julkaistiin lehdessä.

Käsiteollisuus-lehden olemassaolon puolesta käytiin voimakasta kampanjaa 1910- ja 1920-luvun vaihteessa. Vuoden 1919 lehdessä esitettiin vetoamus Suomen Käsityönopettajain Liitolle, jotta sen jäsenet kirjoittaisivat artikkeleita lehteen ja hankkisivat uusia tilaajia. Kansanvalistusseura uhkasi lopettaa lehden kustantamisen ellei tilaajamäärää saada nousemaan lähelle 10 000:tä. Hankkeessa ei ilmeisesti täysin onnistuttu, sillä vuoden 1921 alusta lehden ilmestyminen rajoitettiin kuuteen kertaan vuodessa.

Vuosina 1922–1925 otti Suomen Koristetaiteilijoiden Liitto Ornamo edustajansa Arttu Brummer-Korvenkontion välityksellä aktiivisesti osaa Käsiteol-

Syysepukuja vuoden 1914 Käsiteollisuus-lehdestä.

lisuus-lehden toimittamiseen, jotta olisi saatu viriämään kiinteä yhteistyö taideteollisuuspiirittäjien ja kotiteollisuuden harrastajien välille.

Yhteistyössä Ornamon kanssa

Suomen Koristetaiteilijoiden ammattiliiton perustivat vuonna 1911 Taideteollisesta keskuskoulusta valmistuneet opiskelijat. Nämä nuoren polven taiteilijat pyrkivät kehittämään suomalaista "kotitaidetta" ja valvomaan koristetaiteilijoiden etuja. Myös yleisön maun kasvataminen koettiin tärkeäksi. Kun liiton voimien ei kuitenkaan katsottu riittävän oman julkaisun perustamiseen, saatiin aikaan toivottu yhteys Käsiteollisuus-lehden kanssa. Ornamon jäsenen tyylillisenä pyrkimyksenä oli luoda enemmän "rehevyyttä ja raikkautta" siihen muotoiluun, johon Suomessa yleensä kotiteollisuuden alalla oli totuttu. Ornamon käytettäväksi Käsiteollisuus-lehdestä luovutettiin kaksi numeroa vuodessa. Nämä lehdet julkaistiin nimellä Taide-Käsiteollisuus. Vuoden 1924 lehdessä Arttu Brummer kirjoitti:

"Käsiteollisuus nykyisessä muodossaan ei ole ainoastaan pätevä ammattilehti, vaan se on ehdottomasti jokaisen kodin oma lehti, suomalaisen kotisivistyksen voimakas tuki ja tien taitava opastaja... Tämä lehtihän ei ilmesty ainoastaan yleisön huviksi, eikä sen tehtävänä ole hengettömien uutisten tiedottelu, vaan sillä on laaja aatteellinen työ suoritettavanaan... pyrkimyksessämme laajentamaan ja saamaan se vaihtelurikkaammaksi samalla on tarkoituksemme jakaa lehden numerot siten, että kullakin numerolla olisi yhtenäisempi sisältö. Vuosikerrasta omistetaan pääasiallisesti neljä numeroa mallipiirustuksille. Kevät- ja joulunumerot ilmestyvät erikoisnumeroina Taide-Käsiteollisuus, jotka toimittaa Ornamo. Taide-Käsiteollisuuden tarkoituksena on neuvon, selostuksen ja valokuvien herättää harrastusta kodin somisteluun eli kotitaitteeseen. Näin muodostuu näistä numeroista erikoisesti kodin kauneuden eli kotisivistyksen äänenkannattaja, mutta sen yhteydes-

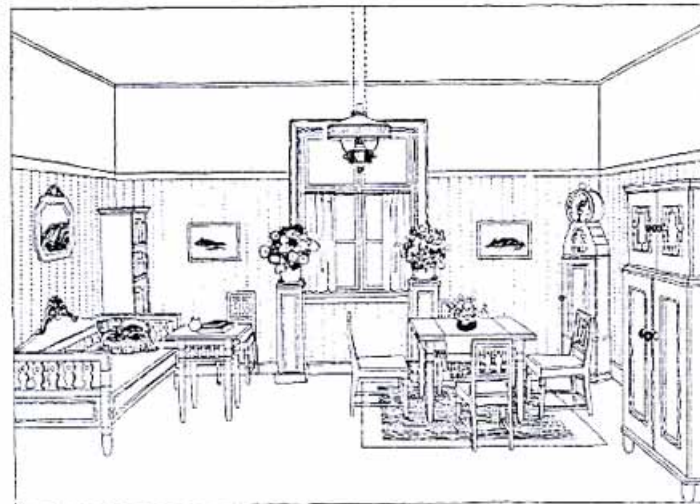
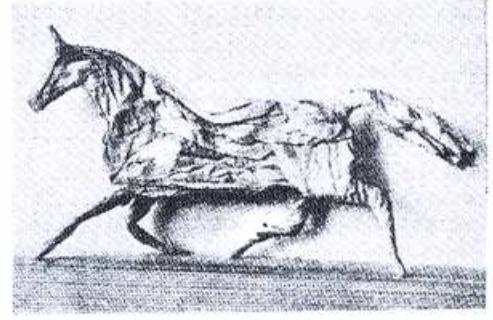
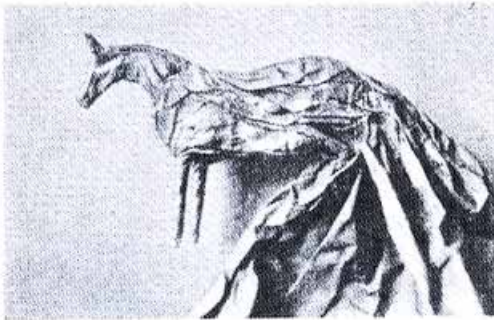
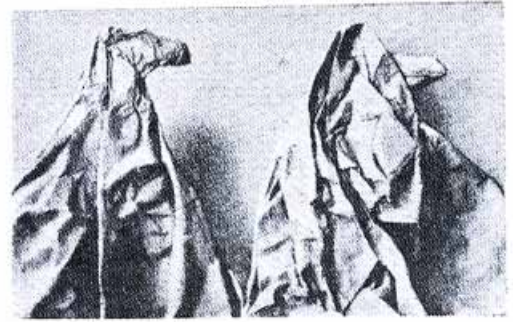
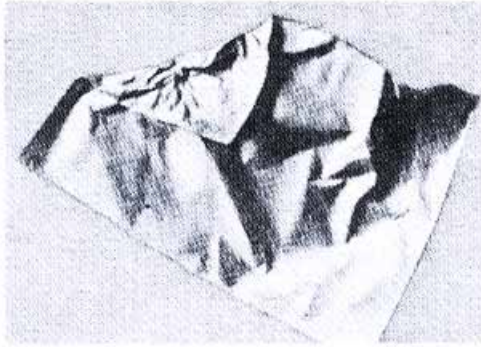
sä annetaan sija myös taidekäsitysohjelmalle ja taidekäsitysohjelmalle. Tämän alan parhaita luomuksia esitetään kuvin samalla kun kirjoitelmat selostavat taidekäsitysohjelmamme pyrkimyksiä ja makuvirtauksia.”

Päämääränä oli, että sekä Käsitysohjelmien että Taidekäsitysohjelmien numeromäärä korotettaisiin kuuteen vuodessa. Ennen pitkää kuitenkin tuntui siltä, että Ornamon toimittama osuus lehdestä oli kasvanut liian suureksi. Toisaalta kustantajakin suhtautui laajenemiseen varautuneesti. Näin ollen nähtyään toivomuksensa rauenneeksi Ornamo päätti vuonna 1926 julkaista seuraavana vuonna oman vuosikirjan ja jo senkin vuoksi lopettaa neljä vuotta kestäneen yhteistyön Käsitysohjelma-lehden kanssa. Koti- ja taidekäsitysohjelmien yhdistäminen samaan lehteen ei saanut kannatusta maaseutuvaestön keskuudessa, joka oli lehden pääasiallista lukijakuntaa. Vuoden 1926 alusta lähtien Käsitysohjelma-lehti palautettiin entiselleen, pääasiassa vain kotiteollisuudesta kertovaksi. Lehden toimituskuntaan liittyi Arttu Brummer-Korvenkontion tilalle lehden alkuvuosien avustajat koristetaiteilija Ilona Jalava ja kotiteollisuustarkastaja Frans Jokela.

Käsitysohjelma-lehden olemassaolo oli vaakaaludalla jo 1920-luvun lopusta lähtien, koska lehden levikki alkoi jälleen laskea. Vuonna 1927 tilaajia oli noin 2 200. Lehden toimittamista kuitenkin jatkettiin vuoteen 1931 saakka. Päätoimittaja Lauri Kuoppamäen (vuoteen 1920 Mäkinen) mukaan Käsitysohjelma-lehti lakkautettiin marraskuussa 1931 siitä syystä, että hän halusi lehden käsitysohjelmaopettajien eikä kotiteollisuustarkastajien toimittavaksi. Kuoppamäki tunsu olleensa jo tarpeeksi kauan, 25 vuotta, lehden päätoimittajana ja halusi luovuttaa lehden tekemisen uusille yrittäjille. Osasyynä lehden lakkauttamiseen ilmeisesti oli myös Kuoppamäen heikentynyt terveys.

Käsitysohjelma-lehden sisällöstä

Viisi ensimmäistä vuottaan Käsitysohjelma-lehti oli pääasiallisesti mallilehti, jossa julkaistiin pääasiassa piirustuksia mutta myöskin painokuvia huonekaluista, metallitöistä, vaatteista ja kudonnasta. Suunnittelijoita, joiden piirustuksia lehdessä julkais-

tiin, olivat mm. Eino Schroderus, Edvard Elenius, Verner West, Sigrid Wikström, Ingegerd Ekelund, Aino Keinänen ja Armas Veriö. Kätevyyttä ja itse tehtyjen tuotteiden arvoa korostettiin. Paikallinen omaleimaisuus kehoitettiin säilyttämään kotiteollisuustuotteissa. Tuotteiden mallien valinnasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä alettiin lehdissä kirjoittaa 1910-luvulla.

Käsitysohjelmaopettajien vuosikokouksessa vuonna 1912 keskusteltiin Käsitysohjelma-lehden sisällöstä. Lehteen päätettiin perustaa uusi palsta, jossa esiteltiin nuorille sopivia askartelutöitä. Päätoimittaja Lauri Mäkisen ehdotuksesta alettiin julkaista paikallisuusnumeroita. Esimerkiksi vuonna 1913 esiteltiin Etelä-Pohjanmaan käsitysohjelma- ja vuonna 1916 Perä-Pohjan kotiteollisuutta.

Artikkelien yleisimpiä aiheita vuosina 1914–1917 olivat kansallisuuspuvut, kansantaide, ompelun opetus, maataloustyökalujen uusiminen ja huoneiden sisustus. Käsitysohjelma-lehden vuoden kaksi viimeistä numeroa yhdistettiin joulunumeroksi, jossa oli pääasiassa mallipiirustuksia. Ompelutöiden mallien osuus lehdessä kasvoi vuodesta 1914 lähtien. Ompelutöiden suunnittelijoina olivat mm. Elsa Kyander-Elenius, Eva Somersalo ja Sigrid Wikström. Nuorten palstan sivumäärä lisääntyi vuodesta 1915 lähtien. Käsitysohjelma-lehden lukijat toivoivat, että lehdessä kirjoitettaisiin kodinsisustuksesta. Vuosiksi 1914–1915 tähän tehtävään valittiin Edvard Elenius. Hänen mielestään kauneuskäsitteen pohtiminen on kotiteollisuuspöydille yhtä tärkeää kuin tekni-

Nuorille sopivia askartelutöitä vuodelta 1916. Kuvassa paperista rutistamalla tehtyjä leluja.

Kotien sisustamisesta kirjoitettiin 1910-luvulla. Kuvassa Käsitysohjelma-lehden kodinsisustusosastosta vastanneen Edvard Eleniuksen suunnittelema olohuone vuodelta 1915.

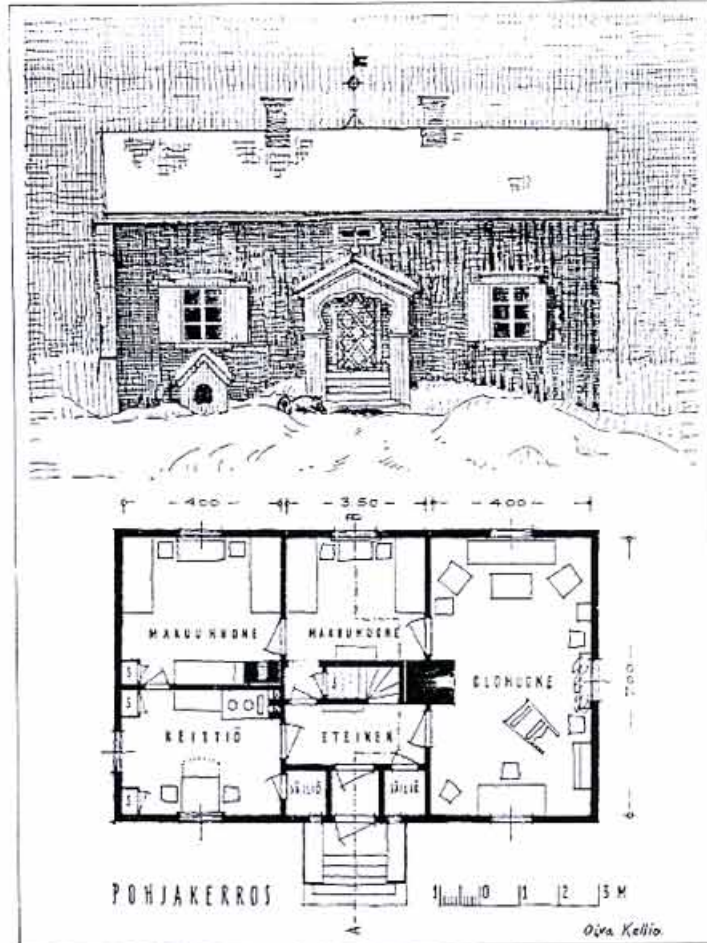
koista ja kannattavuustekijöistä kirjoittaminen.

Sisustustaitteesta ja nimenomaan huonekaluista kirjoitettiin runsaasti Käsitysohjelma-lehdessä 1910-luvun loppupuolella. Frans Jokela kirjoitti kotien kaunistamisesta ja huonekalutyyleistä: ”Älkäämme aina pitäkö esikuvanamme ulkolaisten piirustajain kynän tuotteita tai ainaisten tyyli-intoilijoiden mieloitteita, jotka usein voivat olla vähäpätöisiä kokonaan vailla sitä vakavaa arvokkuutta, jonka tulee olla ominaista suomalaisessa kodissa, olipa kysymyksessä herran tai talonpojan, isännän tai työmiehen koti”. Frans Jokela arvosteli kotiteollisuuskouluissa valmistettuja huonekaluja, joita hän kutsui muodottomiksi pakkilaatikoiksi, naurimaan veräjiksi ja rimahäkeiksi. Käsitysohjelma-lehden mukaan

huonekalut olivat 1910-luvulla yksitoikkoisia. Tämä on ilmeisesti yksi syy, miksi Käsiteollisuus-lehdessä kirjoitettiin tällöin huonekaluista enemmän kuin muista kotiteollisuuden tuotteista. Toisaalta sisustustaide oli vakiinnuttamassa asemaansa muiden taidelajien rinnalla. Nimenomaan huonekalujen valmistuksen tasoa pyrittiin kohottamaan makukasvatuksen avulla.

Vuosien 1918–1921 lehdet ovat sisällöltään niukkoja. Sisällissota vaikutti siihen, että huomiota kiinnitettiin myös kotiteollisuustuotteiden valmistukseen hätäaputoimina. Vuonna 1919 lehdessä taiteellisuutta kritisoivat mm. Taideteollisen keskuskoulun taiteellinen johtaja Rafael Blomstedt, Kotitaide-lehden entinen päätoimittaja, arkkitehti Eino Schroderus ja taiteilija Greta Strandberg. Arvostelun johdosta päätoimittajan avuksi lehteen tuli taiteilija Jussi Seppä.

Vuosina 1920–21 lehti julkaisi kotiteollisuusyhdistysten käyttöä varten koottua käsityökotiopinto-ohjelmaa, jossa annettiin neuvoja ja ohjeita sekä naisten että miesten käsityöaloilta. Taiteilija Carolus Lindbergin vuonna 1920 kirjoittamassa Käsiteollisuus-lehden artikkelissa kerrotaan teollisesti valmistetuista tuotteista ensimmäisen kerran myönteiseen sävyyn. Hän hyväksyi teollisuustuotteet makua kohottavina tuotteina, jos ne on suunniteltu ja valmistettu hyvin. Yleensä Käsiteollisuus-lehden artikkeleissa suhtauduttiin kielteisesti teollisuuteen ja sen valmistamiin tuotteisiin. Artikkeleissa yleensä korostettiin työn

Maalla asuvan pikkueläjän tupa oli Oiva Kallion suunnittelema mallikoti vuodelta 1922.

Käsiteollisuus-lehden Kotiopinto-ohjelman mukaan jokaisen miehen tuli pystyä valmistamaan lapionvarsi. Ohjeet olivat vuoden 1920-lehdessä.

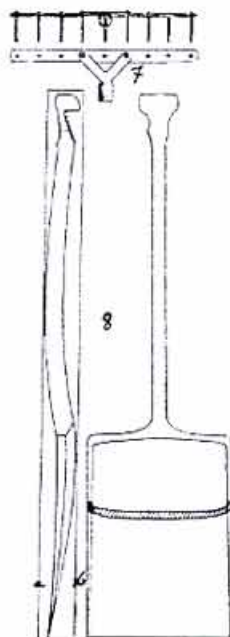
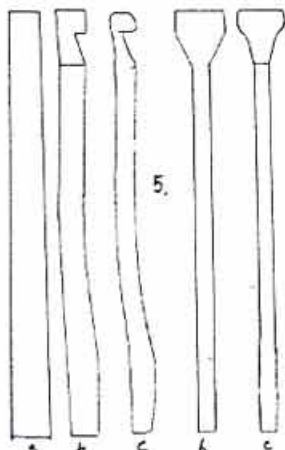
laatua ja tuotteiden huolellista valmistamista. Kilpailu valmistusnopeudessa teollisesti valmistettujen tuotteiden kanssa aiheutti sen, että kotiteollisuustuotteet tehtiin usein huolimattomasti.

Käsiteollisuus-lehden sisältöä monipuolistettiin, "taiteellistettiin", vuosina 1922–1925, jolloin lehdessä liitteenä ilmestyi Taide-Käsiteollisuus. Ornamenttien kirjoittivat noina vuosina Käsiteollisuus-lehdessä useita artikkeleita, jotka kertoivat hyvästä mausta — etsittiin kauneutta ja kauniita malleja. Lehdessä mallit suunniteltiin pitäen silmällä vähävaraista väestöä. Vuonna 1922 Käsiteollisuus-lehden mallit julkaistiin sarjan muodossa nimellä "Mallikoti". Mallikotina esiteltiin "maalla asuvan pikkueläjän tupa ja sen täydellinen sisustus". Käsiteollisuus-lehden toisessa numerossa julkaistiin arkkitehti Oiva Kallion suunnittelema mallitalo ja seuraavissa lehdessä numeroissa esiteltiin kodin sisustussuunnitelma esine esineeltä. Saman periaatteen mukaisesti julkaistiin vuoden 1925 Käsiteollisuus-lehdessä arkkitehti Yrjö Lindgrenin maalaistalon piirustukset. Tämäkin mallikodin sisustussuunnitelma esiteltiin esine esineeltä

Käsiteollisuus-lehdessä. Rafael Blomstedt ja Arttu Brummer-Korvenkontio kirjoittivat usein tuotesuunnittelusta. Kotiteollisuustuotteiden tuli olla suomalaisia hengeltään, niistä tuli vaistota kotoinen luonne. Mutta suoranaista perinteisten muotojen kopiaamista ei hyväksytty.

Käsiteollisuus-lehden sisältö yksipuolistui 1920-luvun lopussa. Sisustuksella ja varsinkin huonekaluilla oli merkittävä osuus lehdessä vuosina 1926–1930. Kotien sisustamisesta ja kodikkuudesta kirjoittivat mm. Edvard Elenius ja Rafael Blomstedt. Vuosina 1929–1931 lasten askarteluosasto vei huomattavan osan aiempaan verrattuna lehdessä palstatilasta.

Tukholmassa oli vuonna 1930 näyttely, jonka nimenä oli Nykyaikaa etsimässä. Näyttelyssä esiteltiin taideteollisuutta, taidekäsityötä ja kotiteollisuutta. Näyttely oli funktionalismin läpimurto Ruotsissa, jonne myös Suomesta järjestettiin opintomatka. Matkalla oli mukana noin 130 kotiteollisuusopettajaa eri puolilta Suomea. Näyttelystä kirjoitettiin laajasti Käsiteollisuus-lehdessä. Myös näyttelyn mallikoteja esiteltiin kuvin. Näin myös kotiteollisuusväki sai tuoreeltaan kosketuksen uuteen ajan ilmiöön — funktionalismin. Seuraavana vuonna julkaistiin lehdessä Taideteollisuusyhdistyksen julistama "tyyppituolin" suunnittelukilpailu. Tämä uusi tyyli esiteltiin Suomeen tultuaan siis myös kotiteollisuusväelle, vaikka se perinteisesti on kannattanut kansanomaisia muotoja.

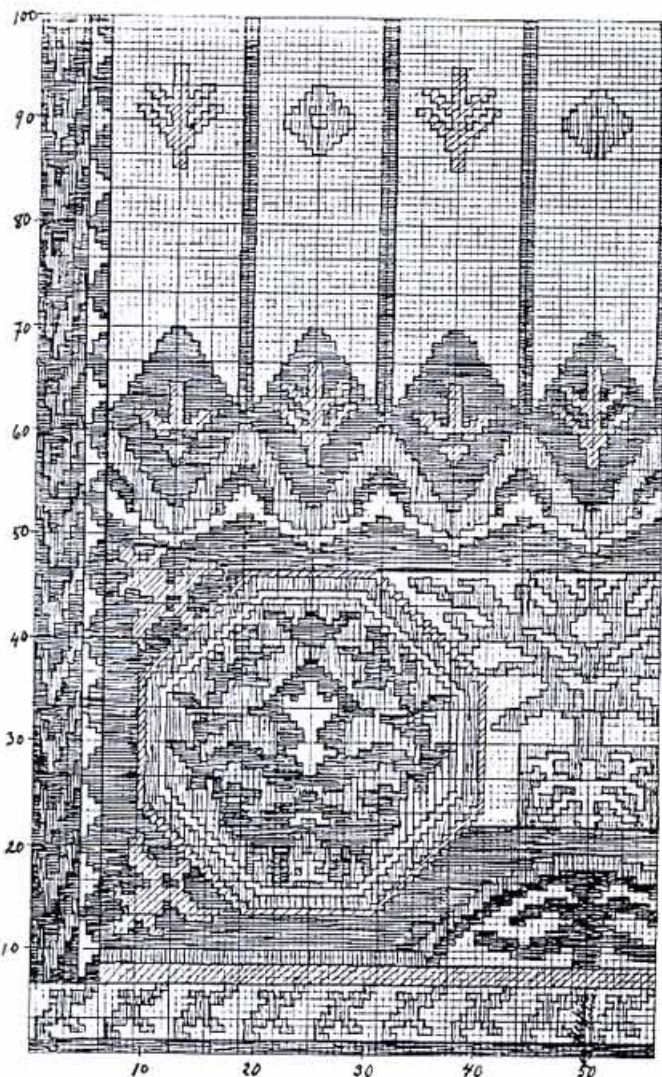

Käsiteollisuus-lehdessä esiteltiin myös ulkomailta pidettyjä kotiteollisuusnäyttelyitä. Kuvassa Axel B. Larssonin suunnittelema tuoli vuonna 1930 Tukholmassa pidetystä Nykyaikaa etsimässä -näyttelystä.

Kotiteollisuuden piirissä oli Käsiteollisuus-lehtien artikkeleiden pohjalta ihanteena 1920-luvun puoleen väliin saakka omavaraistalouden aika, jolloin kaikki tehtiin käsin omista raaka-aineista. Kotiteollisuuden merkitys koettiin kansantaloudelliseksi, siveelliseksi ja esteettiseksi. Puhdetöitä tekemällä säästettiin ja käytettiin vapaa-aika hyödyllisesti. Kotiteollisuuden siveellisenä tehtävänä oli luonteen kasvattaminen, näköpiirin avartaminen, kauneustajun kehittäminen ja itseluottamuksen synnyttäminen. Kotiteollisuuden esteettisyydestä puhuttaessa käsiteltiin kotiteollisuustuotteiden muutokysymyksiä ja tyyllisiä pyrkimyksiä.

Käsiteollisuus-lehden artikkeleista kuvastuu 1920-luvun lopussa se, että teollinen tuotanto aletaan hyväksyä tosiasiana. Paluuta menneeseen omavaraistalouden aikaan ei enää ole. Eleniuksen mukaan käsityönä ei pystytä tuottamaan kaikkia teollisesti valmistettavia esineitä, esimerkiksi lasi- ja posliiniesineiden valmistus ei kannata kotiteollisuutena. Vähitellen hyväksyttiin, että kotiteollisuus voi menestyä teollisuuden rinnalla — teollisuus ei ehkä houkutelekaan kaikkia maaseudun asukkaita kaupunkeihin ja tehtaisiin töihin. Toisaalta myönnettiin, että tietyillä kotiteollisuuden aloilla ei ole reaalista menestymisen mahdollisuuksia. Esimerkiksi sarvikampon valmistus kävi tehdasteollisuuden rinnalla toivottamaksi. Käsin tehdyt kammot, jotka olivat käyttöesineitä, eivät olleet parempia kuin teollisesti valmistetut. Niitä ei pidetty kodissa näkyvillä, joten ne eivät lisänneet viihtyvyyttä kuten huonekalut ja tekstiilit, joiden valmistus vielä kannatti käsityönä. Lisäksi teollisesti valmistetut kammot olivat halvempia.

Käsiteollisuus-lehdessä kirjoitettiin myös propagandakirjoituksia kotiteollisuuden edistämisen puolesta. Se toimi myös uusien ja suosittelavien kotiteollisuustuotteiden mallien sekä työmenetelmien ja uusien tekniikoiden tiedonvälityskanavana. Käsiteollisuus-lehden artikkeleissa teollisen massatuotannon rinnalle pyrittiin nostamaan aidon käsityön taidokkuus, perinteisten mallien kauneus sekä materiaalin aitous. Pelättiin, että jos tuotetaan vain kansainvälisten tyyliuuntausten mukaisia tuotteita, häviäisi oman kansan arvoja kuvastava käsityö kokonaan. Kotiteollisuustuotteilta

Viereisen sivun rakirijyn yksityisosa. *Värien selitys:* pystyviivat = ruskeata; vinot viivat = vihreätä; vaakasuorat viivat = punaista; valkoinen ala = luonnon mustaa.

edellytettiin luontevuutta, esineen muotojen tuli olla esineen käytön ja sen valmistusaineen mukaisia.

Kaikella sillä informaatiolla, jota kotiteollisuudesta levitettiin, pyrittiin kotiteollisuustuotteiden arvostuksen kohottamiseen ja laadun parantamiseen sekä tuotteiden määrän lisäämiseen.

Käsiteollisuus-lehden merkityksestä

Päätöittäjä Kuoppamäki piti Käsiteollisuus-lehden tasoa tyydyttävänä ja korosti sitä, että lehdessä on pyritty esittelemään tasapuolisesti perinteisiä miesten ja naisten työaloja. Naisten työalat tulivat ehkä paremmin kuin miesten työalat huomioduksi niinä vuosina, jolloin toimiskuntaan kuuluivat vakituisesti Sigrid Wikström, Eva Somersalo ja Anna Henriksson, Kuoppamäki kirjoitti Käsiteollisuus-lehden merkityksestä:

"...periaatteisiin on kuulunut toimiminen kansantaiteen poh-

jalta, jotta jatkuva kotiteollisuutemme ei näivettäisi tästä maaperästä siihen johtavia välttämättömiä juuria. Siinä mielessä ja tervettä kasvatusmenetelmää silmälläpitäen olemme halunneet käsitellä opetustoimintaa. Kansanomaisuuteen, terveeseen estetiikkaan perustuvaa ja käytännön tositarpeisiin soveltuvaa kotiteollisuustuotantoa olemme halunneet edistää uudemman aikaisia liikeperiaatteita mielin johdattaen. Kotimaisten raaka-aineiden kuten pellavan, villan, pajun ym. ajanmukaista tuottamista olemme yrittäneet selostaa ja siihen innostaa. Koneitten avuksi ottamista siinä, missä käsin muovailun etujen olemme sitä katsoneet sallivan, olemme puoltaneet. Osuus- ja muuta toimintaa olemme neuvoneet. Täten ovat myös järjestötoiminnat kotiteollisuusyhdistysten ja opettajain liiton puitteissa tulleet palstoillemme selostetuksi. Vastaavia edesottamuksia muissa maissa olemme selostaneet, ja on lehtemme puolesta ollut tilai-

Ornamon jäsenen Margaretha Ahstedtin suunnitteleva rakirijyn työohje vuodelta 1923.

suus järjestää yhteismatkojakin semminkin naapurimaitten kotiteollisuusnäyttelyihin. Oman maan näyttelyt ja kilpailut kuvastuvat myös lehtemme palstoilta. Jos eivät kukaan kaikkia tilaajamme olekaan saaneet läheskään kaikkea sitä, mitä lehdeltämme ovat odottaneet, on meillä kuitenkin ajoittain ollut tilaisuus todeta, että niistä saadoista malleista ja teknisistä neuvoista, joita vuosien kuluessa olemme julkaisseet varsin useat ovat joutuneet käyttöön, ei ainoastaan kotitarpeissa, vaan vieläpä antaneet aihetta tuottoisain elinkeinon harjoittamiseen".

LASTU JA LANKA 1932—1935

Käsiteollisuus-lehden lakattua ilmestymästä syntyi Suomen Käsityönopettajain Liiton (nykyinen Käsiteollisuusopettajain Liitto) jäsenten piirissä ajatus perustaa uusi lehti — ja olihan tämä myös Lauri Kuoppamäen toivomus. Vuoden 1932 alussa julkaistiin Lastu ja lanka — nimisestä lehdessä ensimmäinen numero. Lehti sai hätäkasteen. Sen nimi oli tarkoitus muuttaa näyttönumeron jälkeen, mutta lehti ilmestyi samannimisenä koko olemassaolonsa ajan.

Lastu ja lankaa julkaistiin kotoisen käsityön edistämiseksi. Se oli omien kirjoitustensa mukaan kotiteollisuusyhdistysten, Suomen Käsityönopettajain Liiton, kauppa- ja kotitarvekotiteollisuustyöntekijöiden ja kotoisen työn ystävien lehti. Lehden vastaavana toimittajana oli Fredrika Wetterhoffin Kotiteollisuusopiston kudonnanopettaja Ester Perheentupa, jota alussa avustivat Nestor Arvelin ja Nestor Mikkola. Lehti toimitettiin ja painettiin Hämeenlinnassa.

Lehti pyrki kulkemaan edeltäjänsä Käsiteollisuus-lehden jälkiä, mutta se ei halunnut olla yhtä "kuiva" ammattilehti kuin käsityönopettajien mielestä Käsiteollisuus oli ollut. Lehti toimi tiedonvälittäjänä käsityönopettajien kesken, mutta se tarjosi myös lepopohketien kevyttä lukeamista. Lehdessä on opettavaisia kertomuksia esimerkiksi työn arvosta ja käsityötaidon säilyttämisestä. Osa artikkeleista on pakinatyyllisiä, mutta myös kansatieteellisiä kirjoituksia eri käsi-

työtekniikoista julkaistiin, kerrottiin liiton kokouksista ja kotiteollisuusyhdistysten kursseista, esiteltiin alan kirjallisuutta, vaihdettiin mielipiteitä ajankohtaisista asioista, kuten opettajien pätevydestä tai mieskotiteollisuusopiston tarpeellisuudesta. Artikkelit julkaistiin yleensä nimimerkein.

Artikkelien mukaan kotiteollisuusneuvontatyötä ei enää haluttu kuten aiemmin rajoittaa yksinomaan omatarvekotiteollisuuden elvyttämiseen, vaan otettiin huomioon myös ansiokotiteollisuuden kehittäminen.

Lastu ja lanka -lehdessä oli myös kudonta-, ompelu- ja puutöiden malleja ja työohjeita, vaikkakin huomattavasti vähemmän kuin Käsitemallilehdes- sä. Yleensäkin lehden kuvitus oli niukka. Kudontamalleja suunnittelivat mm. Ester Perheentupa, Eva Leimu ja Ester Ax ja puutöi-

den malleja mm. Paavo Ottelin ja Arvo Lukander.

Lehden talous perustui ilmoituksiin ja tilausmaksuihin. Lehteä painettiin vuonna 1932 noin 1000 kappaletta ja vuonna 1933 noin 2000 kappaletta. Vuonna 1934 lehden kuvitus luovattiin runsaammaksi, jos avustajien ja tilaajien määrä nousi. Levikki ja lehden talous tuottivat koko ilmestymisen ajan huolta toimittajille. Lehti oli suunnattu nimenomaan käsityönopettajille ja ehkä he muodostivat liian suppean tilaajajoukon lehden kannattavuutta ajatellen. Jo vuoden 1934 viimeisessä numerossa Perheentupa ilmoitti, että lehti lakkautetaan, mutta hän jatkoi kuitenkin lehden toimittamista vuoden 1935 loppuun saakka, jolloin hän erosi sairauden vuoksi päätoimittajan tehtävästä ja lehti lakkautettiin. Lastu ja lanka -lehti ilmestyi 10-12 kertaa vuodessa. Vuosikerran sivumäärä oli noin 180. Lastu ja lanka -lehteä pidettiin avoimempana kuin Käsitemallilehteä, koska ei tarvinnut pelätä kotiteollisuustoimiston arvoaltoa. Käsitemallilehteä toimittivat pääasiassa kotiteollisuustarkastajat.

KOTITEOLLISUUS 1936—1986

1930- ja 1940-luvut

Ester Perheentuvan lakattua toimittamasta Lastu ja lanka -lehteä ei maassamme ollut käsityö- ja kotiteollisuusalan ammattilehteä. Kotiteollisuustarkastaja, arkkitehti Yrjö Laine käynnisti neuvottelut, jotka syksyllä 1935 johtivat Kotiteollisuus-lehden perustamiseen ja sille valitun toimittuskunnan asettamiseen. Toimittuskunnassa oli edustettuna Suomen Kotiteollisuusjärjestöjen keskusliiton lisäksi Suomen kotiteollisuusliitto, Suomen Käsityönopettajain Liitto ja Käsityönopettajain yhdistys. Näitä järjestöjä lehden ensimmäisessä toimittuskunnassa edustivat pääkonsuli Iivari Alijoki, johtaja Alma Koskinen, kotiteollisuustarkastaja Frans Jokela, kotiteollisuustarkastaja Anna Henriksen, rehtori Saimi Jutila ja kotiteollisuustarkastaja Yrjö Laine. Yrjö Laine valittiin aloitteentekijänä myös lehden päätoimittajaksi. Samalla hän otti vastuun lehden taloudesta, sillä lehden julkaisijajärjestöt eivät suostuneet kantamaan taloudellista

vastuuta. Lehden ensimmäinen numero ilmestyi vuoden 1936 alussa.

Toimituskunnan tiedonannon mukaan Kotiteollisuus-lehti "on sisältönsä puolesta niin hyvin naisten kuin miestenkin lehti. Se opastaa lukijoitaan kehittämään kätevyytään niissä askarteluissa, joita kodeissamme aikoinaan tehtiin puhdetöinä, sekä monissa muissakin töissä, joista kehitys myöhemmin on luonut kodinpiirissä harjoitettavia ammatteja. Se haluaa olla lasten ja nuorison opettaja töissä, joita heidän vanhempansa eivät pysty ohjaamaan ja käsittelee ammattiopetuskysymyksiä paitsi kotiteollisuus- ja ammattikoulujen, myös kansakoulujen, kansanopistojen, seminaarien, kotitalous- ja maamieskoulujen ja oppikoulujen kohdalta ja tarjoaa neuvoja ja työohjeita näiden opettajille. Se tahtoo olla kaikkien kotiteollisuusyritysten ja -tuotannon alalla toimivien ammattilehti ja tullaan siinä käsittelemään mainitun tuotannon ajankohtaisia suuntautumis-, laatu-, hinta-, malli- ym. kysymyksiä sekä seuraamaan kotiteollisuustuotteiden myyntimahdollisuuksia kotimaassa, samoin niiden ulkomaille vientiä. Myöskin näyttelytoiminta, niin hyvin omissa maassa, kuin varsinkin kotiteollisuuden sijoittaminen maata edustaviin ulkomaisiin näyttelyihin, tulee olemaan lehden harrastuksen kohteena. Kotiteollisuusammateissa työskenteleville se tulee jakamaan malleja kudonnan, konekudonnan, ompelun, puutyön, metallityön, maalauksen ym. aloilta.

Kotiteollisuus tulee myös esittelemään vanhoja, kansanomaisia työtapojamme, kasvattaakseen harrastusta niiden käyttöön ja edelleen kehittämiseen. Kaikella kansanomaisella on kotiteollisuustuotannossa erikoisen arvokas osuutensa. Viime vuosina on käynyt yhä selvemmin ilmi, että sen tulee entistä enemmän painaa leimansa kaikkeen siihen kotiteollisuustuotantoon, jota myydään ulkomailla ja matkailuesineinä kotimaassa".

Laineen lisäksi lehdessä ei ollut ennen 1940-luvun loppua muita toimittajia. Niinpä toimittuskunnan jäsenet kirjoittivat ahkerasti lehteen. Toimituskuntaan 1930- ja 1940-luvulla kuuluivat edellä mainittujen lisäksi mm. taiteilija Laila Karttunen, arkkitehti, kotiteollisuusneuvos Toivo Salervo, filosofian tohtori Toini-Inkeri Kaukonen, Frans Jokelan

Sarjakuva vuoden 1933 Lastu ja lanka -lehdestä.

Terveyksi Turumpuolest.

Mynämäellä harjoiteltiin maalausta.

Keinumaaajari oli erittäin,

ja sepätkin ehtivat välillä "sonniin" töihinsä.

Harjoituksia jatkettiin välillä näin —

— ja näin.

ja Anna Henrikssonin tilalle tulivat vuonna 1947 maisteri Hjördis Dahl ja kunnallisneuvos E.J. Lampinen. Toimitussihteeriksi valittiin vuonna 1947 ekonomi Reino Vuolanto.

Lehteä tehtiin talkoovoimin 1930-luvulla. Poikkeukselliset olot vuoden 1939 jälkeen vaikeuttivat lehden toimittamista. Avustajien ja asiamiesten lukumäärä väheni, minkä seurauksena myös levikki laski. Lehden taloudellisena perustana olivat tilausmaksut ja vähäinen valtion apu. Mainoksista ja ilmoituksista saatiin jonkin verran lisätuloja.

Vuoden 1946 alussa teollisuusneuvos Yrjö Laine lahjoitti Kotiteollisuus-lehden Kotiteollisuusjärjestöjen keskusliitolle, josta tuli lehden kustantaja. Lahjoitukseen kuului lehden pääoman lisäksi kuvalaattavarasto sekä lehden toimistokalusto. Lehden päätoimittajana jatkoi edelleen Yrjö Laine. Lehden levikki oli 1940-luvulla 1500—3100 kappaletta kohoten tasaisesti vuosikymmenen loppua kohti.

Sisällöstä

Kotiteollisuus-lehden artikkeleiden keskeisimpiä aiheita 1930-luvun lopussa olivat kotiteollisuuden suhde kotiseututyöhön, matkailuun ja nuorisokerhotoihin, käsityönopetuksen periaatteelliset kysymykset, neuvontatyön kehittäminen, kotiteollisuuden mallikokoelman aikaan saaminen sekä kotiteollisuustuotteiden koti- ja ulkomaankauppa. Kotiteollisuusväen kielteinen suhtautuminen teollisuuteen ilmeni voimakkaasti vielä 1920-luvun alun Käsityölehdessä, mutta 1930-luvun lopussa käsityötä ja teollisuutta ei enää pidetty vihollisina, vaan rinnakkaisilmioinä.

Sodan puhjettua ansiokotiteollisuuden nousukausi pysähtyi. Ulkomaankauppayhteydet katkesivat. Raaka-ainepulan vuoksi käytettiin korvikemateriaaleja, kuten paperia, ja tehtiin esim. tuohi-, kaisla-, olki- ja haapalastutöitä, jotka kokivat uuden nousukauden. Eniten kärsi sota-ajasta perinteinen miesten kotiteollisuustyö, sillä moni työpaja jouduttiin sulkemaan. Miehet tekivät kuitenkin esim. puhdetöitä rintamalla. Sotaaikana omatarvekotiteollisuus heräsi uudelleen henkiin. Tämä kuvastui myös Kotiteollisuus-lehden malleissa ja artikkeleissa. Lehti koki tehtäväkseen antaa neuvoja niille, jotka halusivat kehittää kätevyyttään, mut-

ta joilla ei ollut mahdollisuutta saada varsinaista kotiteollisuusopetusta.

Kotiteollisuudella katsottiin olevan korostetusti sosiaalipoliittinen merkitys sodan jälkeisessä Suomessa. Kotiteollisuusneuvonta ohjattiin järjestelmällisesti sokeiden ja invalidien huolto-työn ohella suuntaan, mikä tarkoitti työttömyyden ennakko-

junnan ja pienituloisten toimeentulon helpottamista. Tämä muutti kotiteollisuuden luonnetta. Ansiokotiteollisuuden kehitys nosti esille tuotteiden markkinointikysymykset. Kotiteollisuustuotteiden myynti oli järjestettävä uudelleen. Kotiteollisuus alkoi lähentyä pienteollisuutta. Yhteistyötä syntyi mm. Suomen Koti- ja Pienteollisuuden Vientiliitto

*Karjalainen päähine.
Tekijä Laila Karttunen.
Ensimmäinen palkinto
retkeilyvarusteiden
sarjassa.*

*Lautasliinarengas ja
kulho.
Tekijä Arvo Lukander.
Ensimmäinen palkinto
matkamuistoesineiden
sarjassa.*

*Ilta puhdetöitä korsussa.
Kauha hahmottuu.
Kuva vuodelta 1943.*

ry:n ja suurten kaupallisten keskusliikkeiden tukeman KE-KO Oy:n muodossa. Kirjoitettiin myös kotiteollisuustoimiston siirtämisestä maataloushallituksen alaisuudesta takaisin kauppa- ja teollisuusministeriön alaisuuteen.

Kotiteollisuus-lehdessä oli 1940-luvulla paljon propagandakirjoituksia kotiteollisuuden ajan hengessä pysymisestä — kotiteollisuuden tulee liittyä elävään elämään ja todellisuuteen. Vuonna 1946 ehdotettiin keskusliitolle, että se perustaisi propagandavaliokunnan, jonka tehtäväksi tulisi kotiteollisuuden aseman lujittaminen. Yrjö Laineen mukaan Kotiteollisuus-lehdellä oli tässä valistustyössä ratkaiseva merkitys.

Malleista ja makukasvatuksesta

Suomen kotiteollisuusjärjestöjen keskusliitto järjesti vuonna 1938 matkamuistoesineiden ja retkeilyvarusteiden suunnittelukilpailun laajvalikoiman lisäämiseksi ja laadun kohottamiseksi, koska samana vuonna pidettäväksi suunniteltujen olympialaisten johdosta Suomeen odotettiin tavallista enemmän matkailijoita. Myös 1940-luvulla järjestettiin useita matkamuistoesinekilpailuja. Kilpailuesineiden taso oli yleisesti ottaen hyvin kirjava. Palkitut tuotteet esiteltiin Kotiteollisuus-lehdessä.

Lehti julkaisi varsinkin 1930-luvulla malleja ja työohjeita sekä perinteisistä miesten että naisten töistä. Vaatetuskaikaiden, pöytäliinojen ja täkänöiden malleja suunnittelivat mm. Sofia Reini, Ester Ax ja Laila Karttunen. Huonekaluja ja työvälineitä suunnittelivat mm. Yrjö Laine ja Arvo Lukander. Sotaaikana lehdessä julkaistiin aiempaan verrattuna hyvin vähän mallipiirustuksia ja työohjeita. Tämä johtui päätoimittaja Laineen mukaan siitä, että mallien suunnittelu jäi pääasiassa lehden toimituskunnan jäsenten tehtäväksi, jotka kokivat tehtävän ylivoimaiseksi muun työnsä ohella. Kotiteollisuustuotteiden

*Vuonna 1938 järjestetyn
matkamuistoesineiden ja
retkeilyvarusteiden suunnittelu-
kilpailun ensimmäisen
palkinnon voittaneet työt.*

mallien puute koettiin suureksi pulmaksi. Työn laatukaan ei aina ollut hyvä. Myös yleisön makukasvatusta vaadittiin. Kriittikki kohdistettiin varsinkin matkamuistoesineisiin ja polttokoristeluun. Arkkitehti Toivo Salervo kirjoitti vuonna 1946: "Käsityöllä ja luovalla työskentelyllä on sosiaalinen ja kasvatuksellinen merkitys. Käsityöinnostukseen ei valitettavasti ole liittynyt yhtä tehokasta taidollisuuden eikä varsinkaan maun kehitystä. Valtavat määrät siitä, mikä meillä on kotiteollisuuden nimellä kaupan, turmelee makua ja kotiteollisuus-käsitettä".

Teollisten tuotteiden jäljittely osoittautui kohtalokkaaksi kotiteollisuudelle. Kansan kauneus- ja muototajun pelättiin rappeutuvan. Tästä syystä sekä mallipulan poistamiseksi kotiteollisuusjärjestöissä käynnistettiin vuonna 1947 valtakunnallinen Kotien kätköistä -ohjelma. Toisin sanoen kerättiin maaseudulta vanhoja käsitöitä ja niiden malleja alueellisiin näyttelyihin. Näyttelyissä oli pääasiassa raanuja, ryijyjä, täkänöitä ja pukuja, mutta myös jonkin verran puuesineitä. Kotiteollisuuslehdessä oli runsaasti kuvia näistä vanhoista esineistä.

1950-luku

Kotiteollisuus-lehden toimituskunnan jäsenten osuus lehden toimitustyöstä väheni vuonna 1953, kun lehteen palkattiin Reino Vuolannon rinnalle toinen toimitussihteeri, kotiteollisuus-konsulentti Mirja Vasama. Hän suoritti lehden toimitustyön ja vuodesta 1957 lähtien myös lehden taiton ja lehden mallien valokuvauksen. Vuonna 1957 Vuolanto siirtyi lehden taloudenhoitajaksi.

Kotiteollisuus-lehti pyrki 1950-luvun alussa olemaan joka perheen taitolehti. Lehden vakiopalstoja lisättiin: kotiteollisuusopistoille perustettiin oma palstansa, samoin nuorille askartelupalsta. Lehteen perustettiin myös mielipidepalsta — Lukijat kirjoittavat — sekä kysymyspalsta, johon asiantuntijat vastasivat. Miehille perustettiin koneosasto, jossa esiteltiin tuotteiden valmistusta helpottavia pienkoneita. Lehti monipuolisti sisältöään ja pyrki näin saamaan laajemman lukijakunnan. Lehden päämääränä oli kehittää kotoista kätevyyttä ja oma-toimisuutta. Vuosikerran sivumäärä kohosi yli 200:n. Kunkin lehden numerossa oli lyhyitä

ruotsinkielisiä tiivistelmiä artikkeleiden sisällöstä.

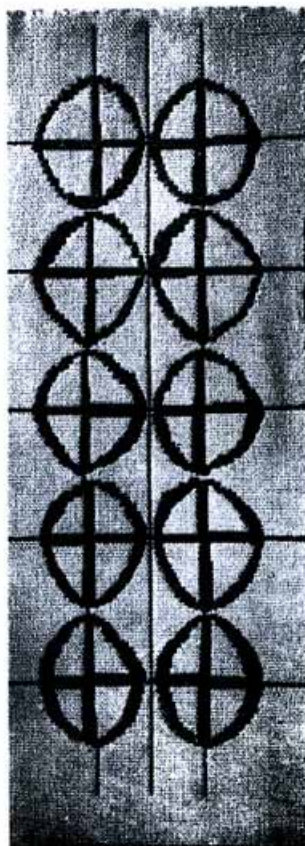
Kotiteollisuus-lehden levikki nousikin vuoteen 1955 asti, jolloin se saavutti 13.000 rajan. Viidessä vuodessa levikki oli melkein nelinkertaistunut. Mutta 1950-luvun puolenvälin jälkeen levikki alkoi jälleen laskea ja artikkeleiden määrä vähentyä. Lehdestä tulikin pääasiassa mallilehti. Kuvitus lisääntyi ja kuvakoko suureni. Mainosten määrä kasvoi.

Sisällöstä

Kotiteollisuusjärjestöjen keskusliitto julkaisi vuonna 1952 näyttävän erikoisnumeron, Finnish handicraft — Artisanat Finlandais, joka jaettiin Kotiteollisuus- ja Vår hemslöjd -lehtien tilaajille. Painosmäärä oli noin 20 000 kappaletta, koska myös ulkoministeriö jakoi tätä suomalaista kotiteollisuutta esittelevää lehteä.

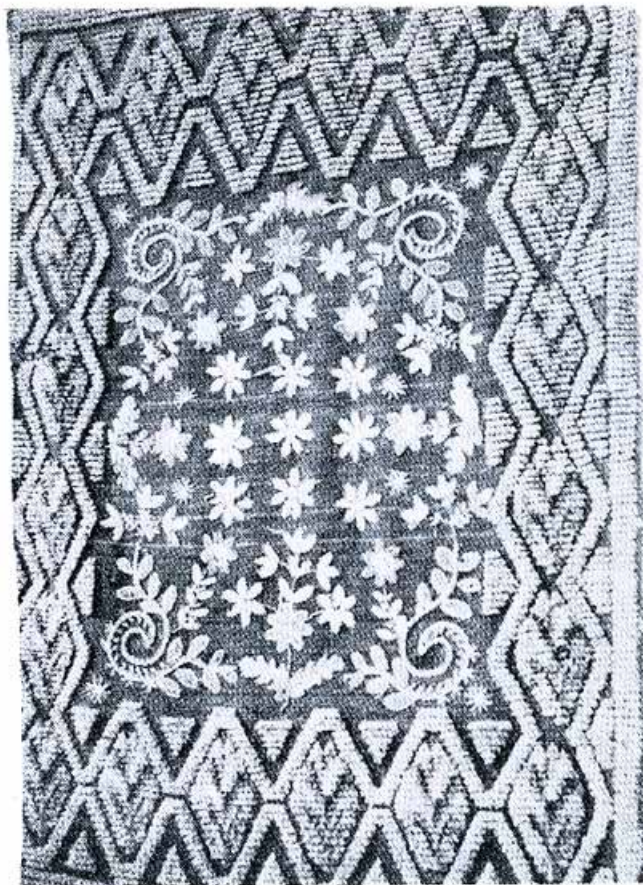
Matkamuisto- ja lahjaesineitä kirjoitettiin 1950-luvullakin varsinkin olympialaisten läheisyydessä. Tuotteiden tasoa kuitenkin pidettiin yleisesti ottaen huonona, samoin kuin laatuakin.

Vuonna 1952 Kotiteollisuuslehti teki lukijatiedustelun. Sen perusteella haluttiin lisää malleja: peitteitä, mattoja, verhoja, pukukankaita, raanuja, ryijyjä,

Täkänä "Pyöräsiä" vuodelta 1958.

Valtakunnallisen Kotien kätköistä -ohjelman näyttelyitä vuodelta 1947. Puoliryijy Mattilasta.

neuleita, nypläystä. Myös miehet halusivat enemmän piirustuksia ja ohjeita mutta myös koneosaston ja kysymyspalstan. Lukijatiedustelun tulokset otettiin toimituksessa huomioon, koska Kotiteollisuus-lehti alkoi yhä selvemmin muuttua mallilehdeksi. Malleja ja ohjeita julkaistiin sekä aloittelijoille että ammattilaisille. Kudontatöiden suunnittelijoina olivat mm. Aino Hausmann, Martta Saarto ja Kaarina Gustafsson, ompelutöiden Lotta Ring, Marita Viklund ja Rauni Pystö, puutöiden Kauko Eloranta, L. Parviainen ja Leo Aro. Myös alan oppilaitosten oppilaiden töitä alettiin julkaista. Kudonnasta julkaistiin malleja eniten. Ompelumallit olivat suosittuja varsinkin vuosikymmenen lopussa, mutta myös neule-, pitsi-, kirjonta- ja revinnäistöiden ohjeita julkaistiin. Täkänät, kodinsisustustekstiilit ja revinnäiset olivat suosiossa 1950-luvulla. Vuonna 1953 alettiin Kotiteollisuuslehdessä julkaista nypläysohjeita, joista kaksi vuotta myöhemmin koottiin Kotiteollisuusjärjestöjen keskusliiton julkaisema Nypläyksen opas.

Kirjoituksissa pohdittiin myös sitä missä määrin on mukauduttava ostavan yleisön makuun tai maun puutteeseen ja kuinka pitkälle on mentävä yritettäessä vaikuttaa ostavaan yleisöön. Katsottiin, että kotiteollisuustuotteiden menekin jarruna on ollut ns. suuren yleisön asiantuntemattomuus. Sota-ajan jälkeen oli vaikeuksia pitää yllä hyvää laatutasoa. Tavarantuote houkutteli Yrjö Laine-Juvan (vuoteen 1955 asti Laine) mukaan alalle ammattitaidottomia yrittäjiä, koska "kaikki kävi kaupaksi". Vuosikymmenen puolella välissä ei enää ollut puutetta tavarasta, mutta kotiteollisuustuotteiden laadun heikkous ja huono maine säilyivät. Tavaraoselosteiden avulla toivottiin voivan parantaa tuotteiden laatua. Yleensäkin "hyvien" mallien puute koettiin ongelmaksi.

Kotiteollisuutta haluttiin 1950-luvulla kehittää maaseutuväestön avuksi, maaseudun elinkeinoelämän monipuolistamiseksi ja uusien työpaikkojen luomiseksi. Näin oli tarkoitus estää väestön maaltapako. Korostettiin myös, että maataloushallinnon alaiset oppilaitokset on perustettu palvelemaan nimenomaan maaseudun väestöä. Niinpä kotiteollisuusalan opetus, koulut, kurssit ja neuvonta-asemien toiminta suunnattiin maaseudun tarpeita palve-

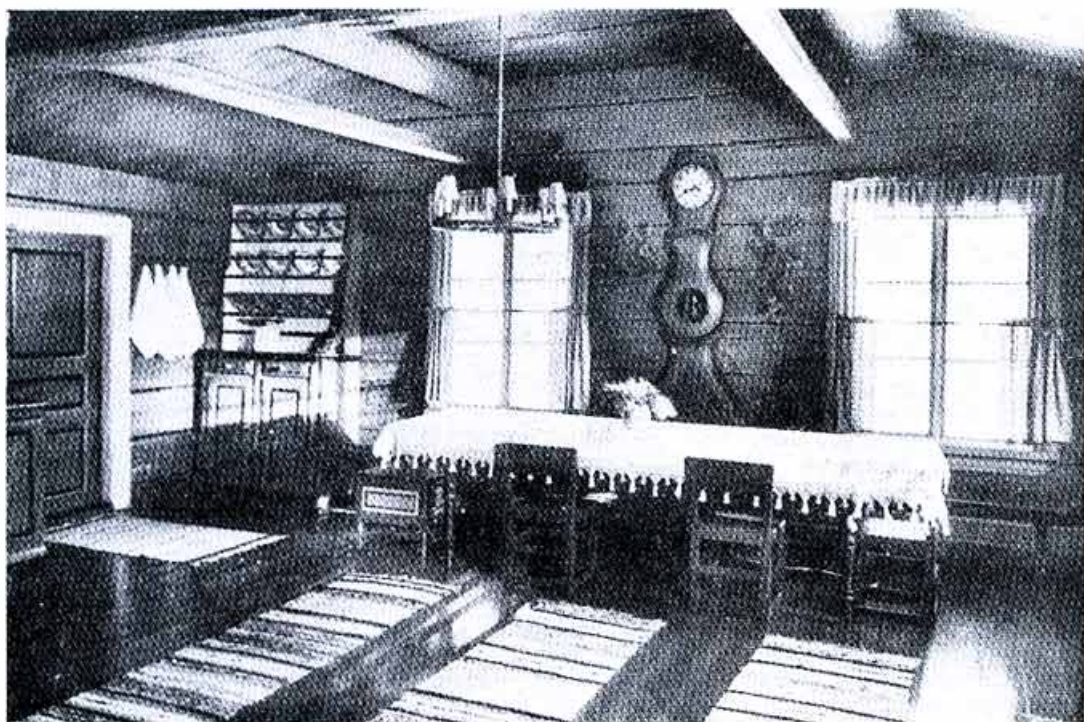
levaksi. Katsottiin, että suurin este itsenäisesti valmistettujen kotiteollisuustuotteiden valmistamiselle ja maatalouden korjaukselle oli ammattitaidon puute. Myös nuorison käsityöharrastusta haluttiin tukea. Maalauskotien ja varsinkin tuvan sisustamisesta kirjoitettiin usein 1950-luvulla. Lehdessä esiteltiin myös uusien materiaalien, kuten lastulevyn ja muovilaminaattien, käyttöä. Järjestöasioiden käsittely oli lehden palstoilla vähäistä.

1960-luku

Vuoden 1960 alussa Kotiteollisuus-lehden ulkoasu muuttui: uusi KT-logo otettiin käyttöön, kansissa käytettiin värejä, lehden teksti kirjoitettiin kolmelle palstalle kahden sijaan ja lehden koko pieneni. Lukijoiden toivomuksesta kuvia alettiin julkaista enemmän. Myös artikkeleiden määrä kohosi 1950-luvun loppuun verrattuna.

Vuonna 1961 ruotsinkielinen Vår hemslöjd-lehti lakkautettiin. Niinpä Kotiteollisuus-lehti alkoi julkaista nelisivuista ruotsinkielistä tiivistelmää kunkin numeron työohjeista ja artikkeleista. Tämä lehti ilmestyi nimellä Vår hemslöjd-Kotiteollisuus. Lehden päätoimittajana oli edelleen Yrjö Laine-Juva ja toimitussihteerinä Mirja Vasama. Lehden taloutta hoiti vuoteen 1963 asti Reino Vuolanto. Kotiteollisuus-lehti ilmestyi vuoden 1964 alusta lähtien kuusinumeroisena ja nelivärikantisena.

Kotiteollisuus-lehden artikkelisarjojen määrä lisääntyi 1960-luvulla. Silloin julkaistiin kansatieteellisiä kirjoituksia mm. täkänästä, raanuista ja kansanomaisista peitteistä, mutta perinteisten kotiteollisten aiheiden lisäksi kirjoitettiin autonkorjajan ammattitaidosta, lasikuituveneiden valmistamisesta, koulujen työturvallisuudesta ja uusista koneista. Vuosikymmenen puolella välissä Yrjö Laine-Juva kirjoitti, kuinka kotiteollisuustyö on taantunut ja menettänyt otteen nykyhetkeen, mikä hänen mielestään johtui mallien puutteesta ja siitä yleisestä käsityksestä, että käsityö ei kannata. Varsinkaan nuoriso ei ollut kiinnostunut käsityöistä. Kotiteollisuudesta tuli vapaa-aajan harrastus — mahdollisuus luovuuteen yksitoikkoisen työn vastapainona. Kotiteollisuuslehti paloi vuosikymmenen lopussa säästöliekillä. Alan ehkä vaikutukseltaan mittavimpia toimenpiteitä 1960-

"Kodikas maalaistupa, jonka sisustusta luotaessa on tietoisesti harkittu kauneuskäsitteitä samalla huomioon ottaen käytännön vaatimukset. Tyylikkyyttä ei tästäkään tuvasta puutu." Kuva ja teksti vuoden 1952 Kotiteollisuus-lehdestä.

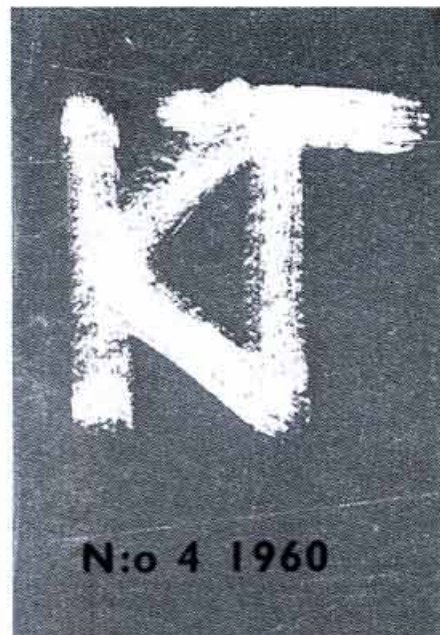
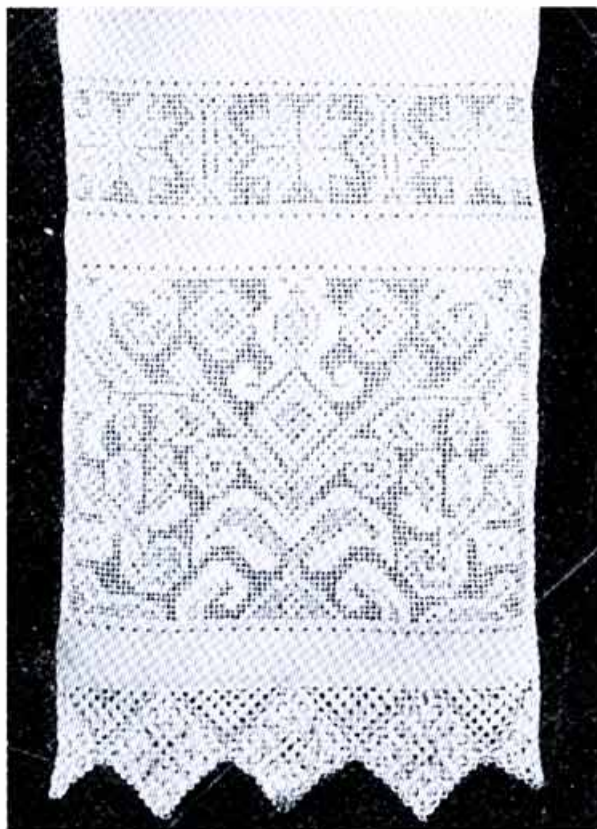
luvulla oli kotiteollisuusasioiden siirto maataloushallituksen alaisuudesta ammattikasvatushallituksen alaisuuteen. Ammattikoulutusta alettiin kehittää.

Ammatin alaisuuteen. Ammattikoulutusta alettiin kehittää.

Malleista

Tällä vuosikymmenellä ongelmaksi koettiin se, miten mallisuunnittelu järjestetään perinteen pohjalta niin, että se vastaisi ihmisen kauneuskäsitettä ja käytön asettamia vaatimuksia. Ratkaisuna pidettiin kiinteäm-

pää yhteistyötä taideteollisuuden kanssa. Vuonna 1961 Kotiteollisuus-lehti aloittikin mallipalvelun. Tekstiilitaiteilijat ry:n jäsenet suunnittelivat ja valitsivat tekstiilien mallit, jotka julkaistiin lehdessä. Kotiteollisuuden keskusliitosta sai vuokrata näitä malleja kahdeksi kuukaudeksi kerrallaan. Myöhemmin Mallipalvelu-palstalla julkaistiin myös kotiteollisuusalan oppilaitoksista saatuja malleja ja työohjeita.

Kotiteollisuus-lehden logo vuodelta 1960.

Käspaikka Sortavalasta. 1960-luvun Kotiteollisuuslehdissä oli paljon kirjontöiden ja revinnäisten ohjeita ja malleja.

Vuosikymmenen alkupuolella alettiin suunnitella tuotteita kesämökeille ja saunoihin: saunapyyhkeitä, laudeliinoja, jakkaroita, kiuluja, löylykauhoja, ovenvetimiä, makkaranpaistovälineitä ja saunakamarin verhoja. Näin kotiteollisuustuotteille löydettiin uusi käyttöalue.

Lehti jatkoi 1960-luvulla mallilehden linjalla. Kudontamallien rinnalle tuli ompelu — vaatteet, kirjonnat, revinnäiset — mutta myös puu- ja metallitöiden, neuleiden, pitsien, nauhojen, nahkatöiden ja solmeilun ohjeita julkaistiin. 1960-luvulla virkattiin innokkaasti. Tämänäköiset suosiossa vuosikymmenen alussa, raanut ja kuultokudokset vuosikymmenen lopussa. Mallit ja ohjeet saatiin pääasiassa alan oppilaitoksista.

1970—1986

Kotiteollisuuden keskusliiton mukaan lehden tehtävänä oli 1970-luvun alussa kotiteollisuuden neuvonta- ja opetustyön edistäminen. Vuosikymmenen lopussa ja 1980-luvulla Kotiteollisuus-lehden tavoitteena on ollut kehittää ja levittää suomalaista käsityötaitoa ja perinnekulttuuria. Lehden tehtävänä on palvella monipuolisesti eri käsityöalojen harrastajia ja ammattilaisia. Lehestä on kehittynyt neuvontamuoto, joka tukee kouluissa, kerhoissa ja kotiteollisuusneuvonta-asetilla tehtävää työtä. Kotiteollisuus-lehti palvelee myös niitä, joilla ei ole mahdollisuutta päästä muun käsityöneuvonnan piiriin. Kotiteollisuus on ammatillinen aikakauslehti ja suurelta osin mallilehti.

Lehden perustamisesta lähtien päätoimittajana ollut Yrjö Laine-Juva jäi eläkkeelle vuonna 1970 ja hänen tilalleen valittiin Ammattikasvatushallituksen Koti- ja taideteollisuusosaston toimuspäällikkö Kaj Nuorivaara. Kotiteollisuus-lehden toimituskuntana oli vuosina 1969—1974 keskusliiton johtokunta. Kaksi kertaa vuodessa kokoontuva toimituskunta valittiin ensimmäisen kerran vuonna 1975. Toimituskunta muutettiin vuonna 1984 lehden yleisistä linjoista päättäväksi neuvottelukunnaksi, johon kuuluu 10 koti- ja taide- ja taideteollisuusalan edustajaa. Myös keskusliiton toiminnanjohtaja sekä koulutus- ja markkinointisihiteerit ovat kuuluneet alan asiantuntijoista koottuun toimituskuntaan. Toimitussihteerin tehtäviä hoiti keskusliiton tiedotussihteerinä Mirja Vasama vuoteen 1978

asti, jolloin hänen tilalleen valittiin kotiteollisuusopettaja Marja-Leena Kajander. Kotiteollisuus-lehden levikki nousi vuonna 1980 yli kymmenentuhannen. Tästä syystä lehden toimitustyö jaettiin uudella tavalla. Lehdellä oli nyt osapäivätoimisen toimitussihteerin lisäksi kokopäivätoiminen toimittaja. Seuraavan vuoden alusta nimikkeet muutettiin toimituspäälliköksi ja toimitussihteeriksi. Vuonna 1984 sekä keskusliiton että lehden organisaatiota uusittiin. Keskusliiton tiedotussihteeristä tuli lehden erikoistoimittaja ja lehden toimittamisesta huolehtivat päätoiminen toimitussihteerinä ja toimittaja. Toimitussihteerinä, toimittajana ja toimituspäällikkö vaihtuivat usein 1980-luvun alussa. Tällä hetkellä toimitussihteerinä on Inga Pihlhjerta, toimittajana Sirkka Wallin ja erikoistoimittajana Marja-Leena Myntti. Lehden päätoimittajana on vuodesta 1985 lähtien ollut Kotiteollisuuden keskusliiton toiminnanjohtaja Marketta Luutonen.

Lehden muutamien numeroihin lisäti 1970-luvun alussa värikuvia myös lehden sisälle. Vuosikymmenen lopussa värikuvat olivat jo yleisiä. Vuosina 1976—1979 lehteä julkaistiin ruotsinkielisen liitteen lisäksi myös nelisivuisella englanninkielisellä liitteellä, koska lehteä tilattiin Pohjoismaiden lisäksi

myös mm. Kanadaan, USA:han, Saksaan, Hollantiin, Sveitsiin ja Ranskaan. Koko 1970-luvun ajan lehden levikki oli noin 6000—8000, joista liitteillä varustettujen lehtien osuus oli noin 1000—2000 kappaletta. Lehden levikki nousi tasaisesti 1980-luvulla ja saavutti huipunsa 15 000 rajan vuonna 1984. Yhden numeron sivumäärä oli 1970-luvulla keskimäärin 40 ja 1980-luvulla noin 52—60. Vuonna 1986 Kotiteollisuuden keskusliitto julkaisi Suomessa pidettyjen kotiteollisuuskäräjien pohjoismaisia vieraita varten ruotsinkielisen erikoisnumeron — Vår hemslojd.

Kotiteollisuus-lehden levikki on pieni muiden käsityölehtien levikkiin verrattuna. Esimerkiksi vuonna 1984 olivat lehtien levikkiluvut seuraavat: Kotiteollisuus noin 15.000, Käsityökerho 104.500, Muoti+Kauneus 53.500 ja Eevaneule 41.500.

Sisällöstä

Vuodesta 1972 lähtien lehdessä on toiminut Pakettipuoti, joka aluksi välitti vain kudonnan työtarpeita ja myöhemmin myös muiden käsityöiden malleja ja valmiita töitä. Vuosina 1972—1973 kokeiltiin lasten omaa sivua. 1970-luvulta lähtien Kotiteollisuusopettajain ja Posliininkoristajain Liitoilla on ollut leh-

dessä omat palstansa, samoin Käsityöneuvojat ry ja toisinaan myös Tekstiilitaitelijat TEXO ry on julkaisut omia uutisiaan. Järjestöasioista kirjoittaminen on lehdessä kuitenkin ollut vähäistä. Vuonna 1976 lehdessä aloitettiin uudet sarjat: Perinteisen käsityön mestareita, Kotikankurin kudontakurssi, joka jatkui vuonna 1978 sidosopin kurssinä ja Mieleiseni esine. Matkailto maakunnissa, kunkin kotiteollisuusyhdistyksen omasta alueestaan kertova sarja ilmestyi vuosina 1975—1978. Eri vuosien teemat on otettu huomioon lehden artikkeleiden valinnassa 1970-luvulta lähtien. Esimerkiksi Karjalaisen kulttuurin vuonna 1973 lehti esitteli useita karjalaisia työtapoja. Vuosikymmenen lopussa alettiin kirjoittaa myös ns. kovista materiaaleista, varsinkin puusta. Vuonna 1980 aloitettiin yhä edelleen jatkuva kansallispukuja esittelevä sarja. Kansallispukujen oikeaoppisesta valmistamisesta julkaistiin kansallispukuneuvoston ohjeita.

Kotiteollisuus koettiin 1970-luvulla ammatiksi ja harrastukseksi — mutta asiaksi, josta ei puhuttu paljoa ammattipiirien ulkopuolella. Kotiteollisuutta haluttiin edistää ottamalla huomioon alan koulutus, matkailu ja tuotteiden markkinointi. Kotiteollisuus-lehti toimi tiedonvälittäjän roolissa. Se halusi välittää ajankohtaista tietoa kotiteollisuudesta, mutta myös kohottaa alan arvostusta. Lehti halusi olla vaikuttaja ja ammattitiedouden välittäjä, eikä niinkään järjestölehti.

Vuonna 1978 Kotiteollisuuslehdessä oli lukijatiedustelu, jonka avulla toimitus keräsi tietoja lukijoita kiinnostavista malleista ja artikkeleista. Lehdessä julkaistun kupongin palautti 239 lukijaa. Vastausten perusteella luetuimmat artikkelit käsitelivät kansatiedettä, näyttelyitä ja tuotesuunnittelua. Koristetekstiilien, neuleiden ja kirjonnin mallit olivat suosituimpia.

1980-luvulla lehdessä on pohdittu kotiteollisuuden luonnetta: käsityöhön on maamme aikuisväestön yleisimpiä vapaa-ajan harrastuksia. Kunnollista

Neuleiden mallit lisääntyivät 1980-luvulla Kotiteollisuuslehdessä. Kuvassa Ulla Rallin suunnittelema silkineule vuodelta 1984.

toimeentuloa se ei kykene antamaan kuin harvoille. Pääosin käsityö on sivutoimista tai harrastusluonteista. — Onko käsityöläiselle tärkeämpää tekemisen prosessi kuin tuote? Tuotannon ja tuotekehityksen heikkous ovat kotiteollisuudessa markkinoinnin perusongelmia. Erikoistuokko käsityöläinen yksilölliseen tuotantoon sekä korjaus- ja entisöintitehtäviin?

Kotiteollisuus-lehteä julkaisee ja kustantaa Kotiteollisuuden keskusliitto ry, joka yhdessä alueellisten kotiteollisuusyhdistysten kanssa muodostaa koti- ja käsityöläisyyden neuvontajärjestön. Organisaation tarkoituksena on käsityöläisyyden edistäminen painottamalla erityisesti sen elinkeino-, kulttuuri- ja sosiaalipoliittista merkitystä. Kotiteollisuus-lehti tukee keskusliiton toimintaa. Lehden tavoitteena on levittää ja kehittää käsityötaitoa ja perinnekulttuuria. Keskusliiton neuvontatyö on keskittynyt tekstiilialalle, niinpä Kotiteollisuus-lehtikin on selvästi tekstiilipainotteinen. Kotiteollisuus-lehden aineisto hankitaan alan asiantuntijoilta. Yhteistyö käsi- ja taide-oppilaitosten ja kotiteollisuusyhdistysten kanssa on tiivistä.

Malleista

Kotiteollisuus-lehti on ollut pääasiassa kudonnan mallilehti. Kunkin numeron noin 20 mallista on puolet ollut kudontaan liittyviä. 1970-luvun alussa malleista yleisimpiä olivat sisustus-tekstiilit, varsinkin raanut ja kuultokudokset, mutta myös pöytä- ja kaitaliinujen, verhojen ja mattojen ohjeita julkaistiin. Sekä 1970- että 1980-luku ovat olleet poppanan aikaa. 1980-luvulla lisääntyivät vaatetuskaidekaiden ja neuleiden mallit. Lehdessä julkaistiin myös ompeluohjeita, erikoistyötavoilla ja kovista materiaaleista valmistettuja töitä. Metallitöiden mallien osuus on koko lehden ilmestymisen ajan ollut vähäinen.

Kotiteollisuus-lehti on järjestänyt myös kilpailuja. Esimerkiksi vuonna 1970 housuasun ompelukilpailun, jonka avulla toivottiin löydettävän uusia ratkaisuja ja omaperäisiä ideoita, samalla kun edistettäisiin materiaaliksi suositeltujen joustokaiden käytön ja oikean ompelutavan tuntemusta. Vuonna 1984 lehti järjesti kaitaliinujen suunnittelukilpailun.

Tuotesuunnittelua korostetaan

1970-luvun artikkeleissa. Vuonna 1972 tekstiilitaiteilija Norma Heimola kirjoitti: "Tradition ylläpitäminen on tärkeää, mutta yhtä tärkeää on uuden ajatuksen omaksuminen, omaperäisyyteen ja tekemisen iloon pyrkiminen. Kun sairastumme, käännyimme lääkärin puoleen. Kun tarvitsemme muuta apua, turvaudumme ammattimiehen taitoon ja maksamme hänen palveluksistaan. Miksei mallien suunnittelussa käännytä koulutuksen saaneen suunnittelijan puoleen?"

Vuonna 1975 tekstiilitaiteilija Kirsti Rantanen ja kotiteollisuusneuvoja Pirkko Mannervesi-Wikberg tekivät yhteistyönä Suomen kulttuurirahastolta saamansa apurahan turvin perinteeseen pohjautuvan tekstiilimaliston, jonka malleja lehden Pakettipuoti välitti. Tekstiilit oli mahdollista ostaa valmiina tai tilata langat ja työohjeet lehden välityksellä. Vuonna 1977 suunniteltiin jälleen matkamuis-teesineitä, joille annettiin uusi nimi: tuliaisesine. Ideana oli luoda suomalainen käsityöläis-teesine monenkirjavan rihkaman tilalle.

Ensimmäisen Vuoden kotiteollisuus- ja kilpailun lehti julkaisi vuonna 1982. Lukijat saivat valita mieleisensä suomalaisen, luonnonmateriaalista valmistetun, muotoilultaan onnistuneen, ammattitaitoisesti tehdyn ja tuo-

tannossa olevan käyttöesineen. Ensimmäiseksi vuoden kotiteollisuus- ja kilpailun valittiin Eila Vuorisen saviasiasarja.

Tuotesuunnittelu on alue, jota on painotettu sekä alan koulutuksessa että kotiteollisuusyhdistysten toiminnassa myös 1980-luvulla. Tuotesuunnittelu valittiin Kotiteollisuuden keskusliiton teemaksi vuosina 1985 ja 1986, samoin Pohjoismaisten kotiteollisuusjärjestöjen teemaksi vuonna 1986. Kysyttiin, onko tuotesuunnittelu vain olemassa olevien tuotteiden ajanmukaistamista, suunnitellaanko tuotteita uusille käyttäjäryhmille, onko kehitetty uusia neuvontamuotoja? Pelkkä raha ei kuitenkaan riitä, tarvitaan ennakkoluulottomia ihmisiä, asiakkaan tarpeiden seuraamista, ideoita ja yhteistyötä. Tuotesuunnittelusta kirjoitti mm. kotiteollisuusneuvos Pirkko Pajunen: "On suuntauduttava tulevaisuuteen, ei riitä että olemme paneutuneet perinteen vaalimiseen ja sen kehittämiseen nykypäivän ihmisen käyttöön sopivaksi. On ennakoitava 1980-luvun tarpeita ja tutkittava nuoren polven odotuksia kotiteollisuudesta. On ideoitava uusia tuotteita, etsittävä ennakkoluulottomasti uusia materiaaleja ja haettava uusia työtapoja — tarvitaan uusiutumista, muuten ostajat kyllästyvät".

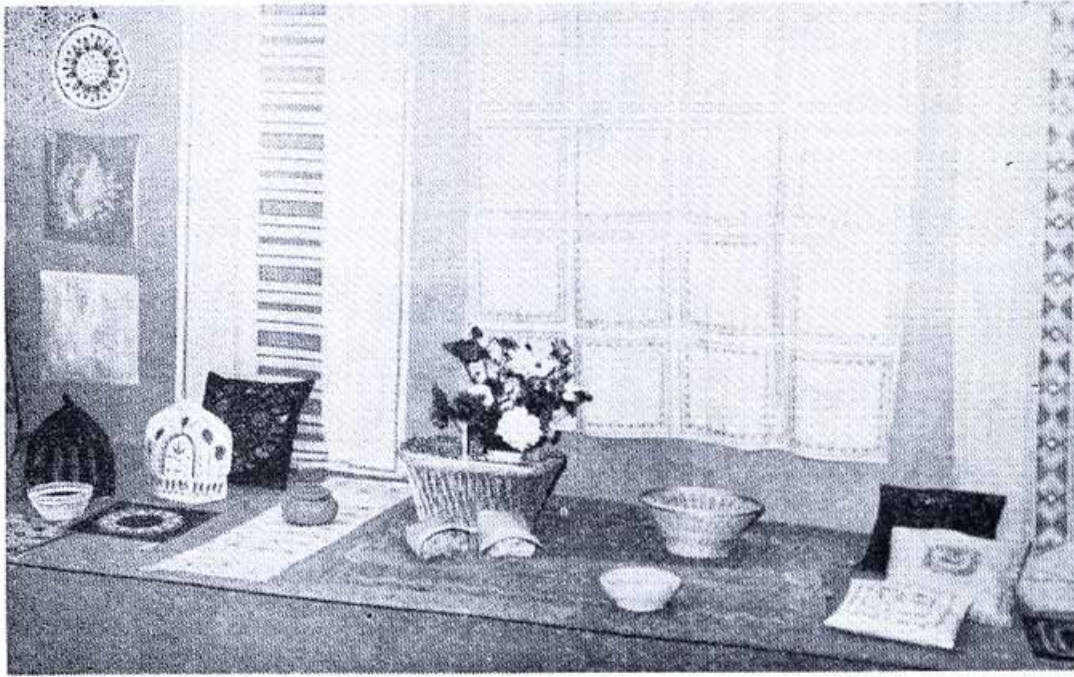
Kotiteollisuus-lehden lukija- ja lehtikuva- tutkimukset

Opiskelija Heli Rönni teki Fredrika Wetterhoffin kotiteollisuusopettajaopistossa vuonna 1984 Kotiteollisuus-lehden lukijatutkimuksen. Hän lähetti kyselyn 250:lle Kotiteollisuus-lehden ns. tavalliselle tilaajalle, joihin ei laskettu kotiteollisuusyhdistysten toimihenkilöitä. Tutkimustulosten mukaan tyypillisimpiä lehden tilaajia ovat opettajat, emännät ja opiskelijat. Kotiteollisuusalan koulutuksen vastanneista oli saanut 27 %. Vastanneista 96 % oli naisia ja 4 % miehiä. Selviä ikäjakamia ei tilaajakunnasta löytynyt, suurin osa lukijoista on 21–60-vuotiaita. Tilaajat asuvat pääosin joko pienehköissä kaupungeissa tai maaseudulla. Vastaajat pitivät lehteä lähinnä mallilehtenä ja halusivat työohjeisiin lisää niksejä ja vinkkejä sekä lisää ammattitarkkeleita ja tietoa kotimaan näyttelyistä ja työpaikoista. Vastajaista 78,5 % ilmoitti tekevänsä käsitöitä useammin kuin kerran viikossa.

Samana vuonna opiskelija Hanna Laurila teki samassa oppilaitoksessa tutkielma Kotiteollisuus-lehden lehtikuva- tutkimusta kotiteollisuusyhdistyksissä. Lehtikuva- tutkimusta tarkoitetaan tässä kotiteollisuusyhdistysten käsitystä lehdestä ja sen toimittamisesta. Tutkimustulosten mukaan Kotiteollisuus-lehden lehtikuva- tutkimusta kotiteollisuusyhdistyksissä on hyvä. Lehteä luetaan ensisijaisesti ammattilehtenä, mutta myös mallilehtenä se on yhdistyksille tärkeä. Järjestölehdiksi sitä ei juurikaan mielletä. Tuotesuunnittelusta, materiaalikokeiluista, ompelusta ja puutöistä haluttiin lisää ammattitarkkeleita. Samoin haluttiin enemmän ideohjeita. Lehdeltä toivottiin rohkeaa uudistumista, ajan hengessä pysymistä, iloisempaa ilmettä ja huumorimielteä sekä reippaampaa otetta artikkelien sisältöön ja tyyliin. Kiitosta lehti sai erityisesti siitä, että sen ulkonäkö, mallit ja artikkelien ajankohtaisuus olivat parantuneet viime vuosina. Lehden kokoa ja paperin laatua kiitettiin.

Kilpikangas-pöytäliina vuodelta 1984. Sisustus-tekstiilien osuus Kotiteollisuus-lehden malleista on ollut suuri koko lehden ilmestymisen ajan. Malli Merja Juppo, Jurvan kotiteollisuusoppilaitos.

Ruotsin osasto vuoden 1953 Kotiteollisuuskäräjillä. Kuva vuoden 1953 Vår Hemslöjd -lehdestä.

VÅR HEMSLÖJD 1949—1961

Vår hemslöjd -lehti oli Kotiteollisuuden keskusliiton ruotsinkielinen neljä kertaa vuodessa ilmestynyt kotiteollisuusalan lehti. Lehden vastaavana toimittajana oli Maja Therman, lehden ensimmäisessä numerossa kuitenkin Hjärdis Dahl. Lehdellä oli oma toimituskunta ja omat toimittajat. Lehden painosmäärä oli noin 5000 kappaletta, mikä johtui siitä, että Finlands Svenska Marthaförbundetin Husmodern -lehti lähetti sen tilaajilleen liitteenä. Vår hemslöjd -lehtea voitiin tilata myös erikseen.

Lehden sisältö on hyvin samankaltainen kuin Kotiteollisuus-lehdenkin. Lehdessä oli kotiteollisuutta käsitteleviä artikkeleita, käsityöläisten, ulko- ja kotimaisten näyttelyiden esittelyjä, alan kouluista ja yhdistyksistä kertovia artikkeleita. Saman ajan Kotiteollisuus-lehtiin verrattuna Vår hemslöjd -lehdessä kirjoitettiin enemmän sisustuksesta ja taideteollisuudesta. Se oli enemmän ajan hengessä mukana.

Lehti suunnattiin ruotsinkieliselle väestölle. Siksi lehdessä kerrottiin pääasiassa vain Suomen ruotsinkielisen alueen kotiteollisuudesta. Lehdessä julkaistut mallit saatiin pääasiassa alan ruotsinkielisistä kouluista. Vår hemslöjd -lehdessä julkaistiin tasapuolisemmin eri kotiteollisuusalojen malleja kuin Kotiteollisuus-lehdessä, siis myös metalli- ja puutöiden malleja.

Vuonna 1954 lehden yleisön-

osastossa valitettiin, että lehti on liiaksi Kotiteollisuus-lehden kaltainen. Päätoimittaja selitti esimerkiksi samojen kuvalaattojen käytön johtuvan taloudellisista syistä. Lehden levikin vähetessä Vår hemslöjd -lehti lakkautettiin vuonna 1961. Tämän jälkeen liitettiin osaan Kotiteollisuus-lehden painoksesta nelisivuinen ruotsinkielinen liite, jossa on tiivistelmiä artikkeleista ja mallien ohjeet. Tämä lehti ilmestyy vieläkin nimellä Kotiteollisuus — Vår hemslöjd. Liite laajeni 8-sivuiseksi vuoden 1986 alusta.

Yleistä

Kotiteollisuusalan lehdistä kuvastuvat hyvin ne muutokset, joita kotiteollisuudessa on tapahtunut viimeisen 80 vuoden aikana. Kotiteollisuuden edistämistoiminnan avulla pyrittiin kätevyden ihanne säilyttämään maaseudun väestön keskuudessa tämän vuosisadan alkuvuosikymmenillä. Kaikella sillä informaatiolla, jota kotiteollisuudesta pääasiassa Käsiteollisuus-lehden välityksellä levitettiin, pyrittiin kotiteollisuustuotteiden arvostuksen kohottamiseen ja laadun parantamiseen sekä tuotteiden määrän lisäämiseen. Pyrittiin luomaan perinteen pohjalta hengeltään suomalaisia kotiteollisuustuotteita. Kodin ja sen viihtyisyyden korostaminen oli myös ajalle ominaista. Käsiteollisuus-lehti oli pääasiassa aatteellinen ammattilehti ja mallilehti, ei järjestölehti, vaikkakin

Suomen Käsityönopettajain Liiton jäsenet toimivat aktiivisesti lehdessä. Lastu ja lanka -lehti oli selvemmin Suomen Käsityönopettajain Liiton järjestölehti. Vuodesta 1936 lähtien liiton asioista tiedotettiin Kotiteollisuus-lehdessä, kunnes vuonna 1973 Käsiteollisuusopettajain liitoksi nimensä muuttaneena liitto perusti oman Käsiteollisuusopettaja-lehden. Tämän jälkeen Kotiteollisuus-lehden merkitys järjestölehtenä väheni entisestään.

Kotiteollisuusalan lehtien päätoimittajina oli voimakkaita henkilöitä kuten Lauri Kuoppamäki ja Yrjö Laine-Juva. He olivat kotiteollisuusalan organisaattoreita, joilta riitti aikaa myös alan lehtien toimittamiseen.

Kotiteollisuus on ollut voimakkaasti sidoksissa maatalousväestöön. Tämä kuvastuu niin kotiteollisuusalan lehtien malleista kuin kotiteollisuuden yleisestä pyrkimyksestä työllistää maaseudun väestöä. Otettiin huomioon maaseudun mahdollisuudet ja tarpeet. Kotiteollisuus vaali talonpoikaiskulttuuria. Aina 1960-luvulle asti kotiteollisuusalan malleissa pyrittiin ottamaan huomioon paikallisperinne.

Kotiteollisuusalan koulutuksen avulla on kohotettu ammattitaitoa. On pyritty luomaan perinteen pohjalta uutta, mutta nyt 1980-luvulla on mietittävä myös kotiteollisuuden tulevaisuutta, ja sitä mitä jätämme perinnöksi tuleville polville. Tämän kehityksen pitäisi näkyä myös tulevissa Kotiteollisuus-lehdissä.

Lähteet

- Eloranta, Kauko 1956. Kotiteollisuusopettajain Liitto 1906—56. Helsinki. Helsingissä 14.—16. kesäkuuta 1900 pidetyn Yleisen käsiteollisuuskokouksen pöytäkirjat liitteineen. Helsinki.
- Kervinen, Kaija — Perähuhta, Merja 1976. Suomen aikakauslehdistä 1840—1973. Määrän ja julkaisijakäsityksen tarkastelua. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitos, julkaisuja n:o 28.
- Kotitaide 1902—1918. Helsinki.
- Kotiteollisuus 1936—1986. Helsinki
- Kotiteollisuusjärjestöjen keskusliiton ja Kotiteollisuuden keskusliiton toimintakertomukset vuosilta 1948—1985.
- Kotiteollisuuskomitean mietintö 1908: 20—23. Helsinki.
- Kotiteollisuuskomitean mietintö 1969: B 75. Helsinki.
- Kruskopf, Erik 1975. Finnish design 1875—1975. 100 vuotta suomalaista taideteollisuutta. Helsinki.
- Kuikka, Jussi — Takala, Marketta 1983. Suomen aikakauslehdistön bibliografia 1782—1955. Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 47. Helsinki.
- Käsiteollisuus 1907—1931. Helsinki.
- Laine, Timo 1985. Ansiokotiteollisuus teollisessa yhteiskunnassa. Jyväskylän yliopisto, etnologian laitos. Tutkimuksia 19. Jyväskylä.
- Lastu ja lanka 1932—1935. Hämeenlinna.
- Lausala, Talvikki 1983. Kotiteollisuuden keskusliitto 1973—1983. Helsinki.
- Laurila, Hanna. Kotiteollisuus-lehden lehtikuva kotiteollisuus-yhdistyksissä. Tutkielma. Fredrika Wetterhoffin kotiteollisuusopettajaopisto 1984.
- Nuorivaara, Kaj — Lausala, Talvikki (toim.) 1973. Kotiteollisuuden keskusliitto 1913—1973. Helsinki.
- Rönni, Heli. Kotiteollisuus-lehden lukijatutkimus. Tutkielma. Fredrika Wetterhoffin kotiteollisuusopettajaopisto 1984.
- Takala, Marketta — Ortamo, Anna-Maija — Tommila, Päivi 1986. Suomen aikakauslehdistön bibliografia 1956—1977. Helsingin yliopiston kirjaston julkaisuja 48. Helsinki.
- Vår hemslöjd 1949—1961. Helsinki.